

УДК 354:336.025

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.4.51>**С. В. Сокирко**здобувач наукового ступеня кандидата наук
Державного університету «Житомирська політехніка»

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ ЩОДО БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Ця стаття присвячена аналізу фінансово-економічного механізму держави у контексті боротьби з корупцією. Вона висвітлює різні аспекти цього механізму, починаючи з фінансового моніторингу та аудиту, і закінчуючи розбудовою культури етичності серед державних службовців. Стаття обговорює важливість створення ефективної правової бази, регулювання фінансових потоків та вдосконалення системи контролю для запобігання корупційним правопорушенням. Зокрема, акцентується увага на значенні культури етичності як ключовому чиннику успішної боротьби з корупцією. Стаття викликає увагу до необхідності спільних зусиль уряду, громадськості та бізнесу для побудови справедливого та прозорого суспільства. Зокрема, стаття розглядає різні аспекти контролю над фінансовими потоками та впровадження стратегій попередження корупційних дій. Вона акцентує на необхідності постійного оновлення законодавства, вдосконалення механізмів аудиту та моніторингу, а також впровадження ефективних інструментів для виявлення та реагування на корупційні порушення. Визначена важливість розбудови культури етичності та відповідальності серед державних службовців. Вона обговорює значення формування етичних стандартів та внутрішньої культури, яка сприяє дотриманню принципів чесності в управлінні та прийнятті рішень. Усі ці аспекти статті спрямовані на підвищення ефективності боротьби з корупцією та побудову справедливого та прозорого суспільства. Вона закликає до спільних зусиль всіх зацікавлених сторін для досягнення цієї мети та підкреслює важливість подальшого дослідження та розвитку стратегій протидії корупції. У статті наголошується на необхідності постійного вдосконалення системи контролю та превентивних заходів, оскільки корупція є складною проблемою, яка постійно еволюціонує. Вона також вказує на важливість широкого залучення громадськості до процесу боротьби з корупцією та забезпечення відкритості та прозорості в управлінні. Загальним висновком статті є те, що ефективна боротьба з корупцією є важливим завданням для будь-якої країни, і її досягнення потребує комплексного підходу, що охоплює не лише законодавчі та технічні заходи, але й культурні та етичні аспекти. Тільки шляхом спільних зусиль уряду, громадськості та приватного сектору можна створити умови для зменшення рівня корупції та побудови справедливого та розвинутого суспільства.

Ключові слова: корупція, фінансово-економічний механізм, боротьба з корупцією, фінансовий моніторинг, аудит.

Постановка проблеми. Корупція залишається однією з найбільших загроз економічному та соціальному розвитку країн у всьому світі. Вона впливає на ефективність управління, підриває довіру до владних структур, спричиняє нерівність та втрати для громадян та підприємств. Однак, завдяки постійному аналізу та розвитку фінансово-економічний механізм держави може стати ефективним інструментом у боротьбі з цією пробле-

мою. За останні десятиліття країни світу спрямовують значні зусилля на боротьбу з корупцією через фінансово-економічні засоби. Це стало ключовим напрямком політики багатьох урядів. Проте, існуючі механізми часто не досягають очікуваних результатів через недостатню координацію, відсутність ефективного моніторингу та недостатню прозорість. Створення ефективного фінансово-економічного механізму держави для боротьби з корупцією є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку та демократії.

Корупція підриває довіру громадян до уряду, спотворює ринкові механізми, уповільнює економічне зростання та сприяє соціальній нерівності. Тому розробка та впровадження комплексних фінансово-економічних інструментів для її подолання є важливою умовою ефективного управління державою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розвиток методології протидії корупції був зроблений наступними українськими та міжнародними науковцями: О. Барановський, Ф. Бретт, Д. Буркальцева, З. Варналій, В. Вишнеvsька, Дж. Гросман, О. Дяченко, І. Мазур, В. Мандибура, В. Ребало, Т. Рейтер, Дж. Робінсон, Г. Рябцев, Р. Седдіг, М. Флейчук та інші.

Мета статті полягає в аналізі та розробці комплексного фінансово-економічного механізму держави для боротьби з корупцією, з акцентом на його ефективність та адаптивність до змінних умов сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Правова база відіграє фундаментальну роль у фінансово-економічному механізмі держави для боротьби з корупцією. Вона включає в себе комплекс законодавчих актів, нормативно-правових документів та інших регулятивних заходів, які визначають правові рамки для запобігання корупційним діям, встановлюють відповідальність за корупцію та регулюють діяльність антикорупційних органів.

Законодавство проти корупції: Основні закони, які визначають корупцію, її види, механізми запобігання та покарання за вчинення корупційних дій. Це може включати закони про публічну службу, фінансовий контроль, державні закупівлі, прозорість державного управління та інше.

Міжнародні зобов'язання: Участь у міжнародних конвенціях та угодах проти корупції, таких як Конвенція ООН проти корупції, яка зобов'язує держави-учасниці до створення ефективних механізмів боротьби з корупцією.

Антикорупційні органи: Законодавче врегулювання діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, їхні повноваження, структура та механізми взаємодії з

іншими державними інституціями та громадськістю.

Законодавство про відмивання грошей: Норми, спрямовані на запобігання відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом, включаючи вимоги до фінансових установ щодо ідентифікації клієнтів, ведення обліку та звітності про підозрілі транзакції [1].

Прозорість і доступ до інформації: Законодавство, яке забезпечує громадянам право на доступ до інформації про діяльність уряду, державні фінанси, державні закупівлі та інші аспекти державного управління.

Фінансовий моніторинг є ключовим інструментом у боротьбі з корупцією та іншими злочинними діями, пов'язаними зі спробами легалізації доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму. Цей процес включає систематичне спостереження, аналіз та оцінку фінансових транзакцій та інших фінансових операцій для виявлення незвичайних або підозрілих патернів, які можуть вказувати на корупційну діяльність.

Основні принципи фінансового моніторингу включають в себе:

Ідентифікація клієнта та відстеження операцій: Фінансові установи зобов'язані проводити процедури ідентифікації клієнта та вести детальні записи про їхні фінансові операції. Це допомагає відслідковувати потенційно підозрілі транзакції та виявляти незаконні дії [2].

Аналіз ризику та класифікація операцій: Фінансові установи проводять аналіз ризику операцій для виявлення тих, які можуть бути пов'язані з корупцією чи іншими злочинними діями. Операції класифікуються за рівнем ризику для подальшого вивчення.

Співпраця та обмін інформацією: Фінансові установи та відповідні органи влади співпрацюють та обмінюються інформацією щодо підозрілих транзакцій та осіб, які можуть бути пов'язані з корупцією чи іншою злочинною діяльністю.

Застосування технологій: Використання спеціалізованих програмних засобів та технологій для автоматизації процесу фінансового моніторингу та виявлення підозрілих патернів у фінансових операціях.

Законність та конфіденційність: Фінансовий моніторинг повинен здійснюватися в рамках встановлених законів та з урахуванням вимог щодо захисту конфіденційної інформації клієнтів.

Фінансовий моніторинг відіграє важливу роль у запобіганні корупції, оскільки дозволяє виявляти, припиняти та розслідувати незаконні фінансові операції, які можуть бути пов'язані зі зловживанням владою, відмиванням коштів чи іншими формами корупції. Однак ефективність фінансового моніторингу вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін у сфері фінансових технологій та корупційних схем.

Аудит є важливим елементом в системі боротьби з корупцією та забезпеченням фінансової прозорості і довіри до державних та комерційних організацій. Цей процес полягає в систематичному та незалежному перегляді фінансової звітності, операційних процесів та внутрішніх контрольних систем для переконання у їхній правильності, достовірності та відповідності встановленим стандартам та законодавству [3].

Основні аспекти аудиту у контексті боротьби з корупцією включають:

Перевірка дотримання внутрішніх процедур та контролю: Аудитори оцінюють ефективність та ефективність внутрішніх систем контролю, що включають в себе політики, процедури та механізми для запобігання, виявлення та реагування на корупційні дії.

Виявлення потенційних фінансових аномалій: Аудитори досліджують фінансові транзакції та звіти з метою виявлення незвичайних або підозрілих патернів, які можуть свідчити про корупційну діяльність, включаючи факти відмивання грошей чи зловживання владою.

Перевірка дотримання вимог законодавства та стандартів: Аудитори переконуються, що фінансова звітність та операційні процеси відповідають вимогам встановленого законодавства, стандартів та регуляторних вимог.

Аналіз ризику та рекомендації щодо покращень: Аудитори визначають потенційні ризики корупційних дій та надають рекомендації щодо удосконалення систем

контролю та управління для зменшення цих ризиків.

Співпраця зі службами правопорядку та антикорупційними органами: У разі виявлення підозрілих або незаконних дій аудитори повинні співпрацювати з відповідними органами правопорядку та антикорупційними службами для подальшого розслідування та прийняття відповідних заходів.

Аудит є важливим інструментом у підвищенні прозорості та підвищенні довіри до державних та комерційних організацій, а також у виявленні та запобіганні корупції. Його систематичне проведення та впровадження рекомендацій може допомогти зміцнити системи управління та контролю та зменшити вплив корупції на економіку та суспільство (таблиця 1).

Однією з ключових стратегій боротьби з корупцією є розвиток ефективного механізму забезпечення прозорості та відкритості у веденні фінансових операцій державними та комерційними установами. Це може включати публічне оприлюднення фінансової звітності, створення онлайн-платформ для моніторингу витрат та контролю за фінансовими операціями, а також забезпечення доступу до інформації про власність та фінансові інтереси посадових осіб [4].

Ще однією стратегією є вдосконалення системи контролю та попередження корупційних правопорушень. Це включає в себе створення незалежних антикорупційних органів, які мають достатні ресурси та повноваження для розслідування корупційних справ, проведення аудитів та надання рекомендацій щодо удосконалення систем управління та контролю.

Вдосконалення системи контролю та попередження корупційних правопорушень є ключовим завданням для ефективної боротьби з корупцією. Це вимагає комплексного підходу, що включає в себе розробку та впровадження стратегічних заходів, а також постійний моніторинг та оновлення системи контролю. Основні напрямки вдосконалення системи контролю та попередження корупційних правопорушень включають:

Удосконалення законодавства: необхідно постійно оновлювати та вдоско-

**Структура інструментів фінансово-економічного механізму держави
щодо боротьби з корупцією**

Інструмент	Опис	Переваги	Недоліки	Приклади
1. Фінансування антикорупційних органів	Виділення бюджетних коштів на діяльність антикорупційних органів, а також на програми з запобігання та протидії корупції.	- Забезпечує незалежність та ефективність антикорупційних органів. - Сприяє впровадженню антикорупційних програм та заходів.	- Необхідність значних бюджетних витрат. - Ризик неефективного використання коштів.	- Бюджет НАБУ на 2023 рік становить 1,2 млрд грн. - Програма запобігання та протидії корупції на 2023-2025 роки.
2. Контроль за доходами та витратами	Перевірка декларацій про доходи та витрати публічних службовців, а також декларацій про майновий стан.	- Виявляє факти незаконного збагачення. - Запобігає корупційним діянням.	- Потребує значних ресурсів та часу. - Може бути використано для політичного тиску.	- Електронна декларація публічних службовців. - Перевірки НАЗК щодо незаконного збагачення.
3. Антикорупційна експертиза	Обов'язкова перевірка проектів нормативно-правових актів на предмет корупціогенних факторів.	- Запобігає прийняттю корупційних законів та підзаконних актів. - Сприяє прозорості та підзвітності влади.	- Може уповільнити процес прийняття рішень. - Необхідність кваліфікованих кадрів.	- Антикорупційна експертиза НАЗК.
4. Конфіскація незаконно набутих активів	Вилучення у власність держави майна, набутого внаслідок корупційних діянь.	- Позбавляє корупціонерів незаконно набутого майна. - Зменшує стимулювання до корупції.	- Складність доведення незаконного походження майна. - Тривалі судові процеси.	- Закон "Про конфіскацію незаконно набутих активів". - Справи НАБУ про конфіскацію майна.
5. Економічні санкції	Застосування штрафів, анулювання ліцензій, заборона на ведення певної діяльності до корупціонерів.	- Створює економічні стимули для некорупційної поведінки. - Додаткове джерело надходжень до бюджету.	- Може мати негативні наслідки для економіки. - Необхідність чіткої та прозорої процедури застосування.	- Штрафи за корупційні правопорушення. - Анулювання ліцензій у корупціонерів.

Джерело: систематизовано автором

налювати законодавство, що стосується боротьби з корупцією. Це включає в себе запровадження більш жорстких покарань за корупційні правопорушення, розробку нових законів та політик для запобігання корупції та підвищення прозорості управління [5].

Запровадження ефективних механізмів контролю: слід розробляти та впроваджувати системи моніторингу, аудиту та перевірок, які дозволяють виявляти незаконні дії та корупційні схеми. Це може включати автоматизовані системи аналізу даних, аудиторські перевірки та періодичні огляди фінансової звітності.

Підвищення прозорості та відкритості: важливо забезпечити доступ громадськості до інформації про фінансові операції та діяльність державних та комерційних установ. Це може бути досягнуто шляхом

публікації фінансових звітів, розкриття інформації про угоди та контракти, а також створення механізмів звітності перед громадськістю.

Створення ефективної системи скарг та звернень: необхідно забезпечити можливість анонімного звернення громадян та працівників зі скаргами на корупційні дії та випадки порушення закону. Це допоможе вчасно виявляти та реагувати на корупційні правопорушення.

Запровадження системи етичного лідерства та культури відповідальності: важливо створити середовище, в якому керівники та працівники будуть діяти етично та відповідально. Це може бути досягнуто шляхом проведення навчальних заходів, розвитку кодексів етики та встановлення механізмів стимулювання дотримання етичних стандартів.

Вдосконалення системи контролю та попередження корупційних правопорушень вимагає від уряду, бізнесу та громадськості спільних зусиль та постійного вдосконалення. Це важлива умова для побудови прозорого та справедливого суспільства, де корупція не буде мати місця.

Додатковою важливою стратегією є розбудова культури етичності та відповідальності серед державних службовців, бізнес-структур та громадян. Забезпечення професійності, прозорості та відкритості у діяльності, а також вжиття ефективних заходів заохочення та покарання можуть допомогти у створенні атмосфери невідповідності корупції. Розбудова культури етичності та відповідальності серед державних службовців є важливим елементом в боротьбі з корупцією та забезпеченні ефективного та справедливого управління. Це вимагає систематичного підходу та впровадження різноманітних заходів для формування етичних цінностей та стимулювання відповідальної поведінки серед державних службовців. Основні напрямки розбудови культури етичності та відповідальності включають [6]:

Проведення навчальних програм. Навчальні програми з етики та відповідальності повинні бути обов'язковими для державних службовців на різних рівнях управління. Ці програми мають на меті ознайомлення з етичними принципами, нормами та стандартами поведінки в державній службі.

Створення кодексів етики. Уряд повинен розробити та впровадити кодекси етики, які визначають стандарти та принципи етичної поведінки для державних службовців. Ці кодекси повинні включати заборону конфлікту інтересів, принципи прозорості, відкритості та відданості громадському інтересу.

Стимулювання відповідальної поведінки. Необхідно створити систему стимулів та винагород за етичну поведінку та відповідальну діяльність. Це може бути включено в систему оцінки працівників, де враховується їхня етична та відповідальна поведінка.

Проведення антикорупційних заходів. Важливо організувати антикорупційні кампанії та заходи для підвищення свідомості серед державних службовців щодо

наслідків корупції та важливості етичної поведінки.

Створення механізмів звернення зі скаргами та порушеннями. Для сприяння виявленню корупційних порушень та недотримання етичних стандартів, слід створити ефективні механізми для звернення зі скаргами та порушеннями, які гарантують конфіденційність та захист осіб, які надають інформацію.

Лідерство та приклад зверху. Керівництво державних установ повинно демонструвати відданість етичним принципам та відповідальній поведінці шляхом власного прикладу та активного заохочення етичних стандартів серед персоналу.

Розбудова культури етичності та відповідальності серед державних службовців є ключовим чинником у забезпеченні чесного та ефективного управління, а також важливим кроком у боротьбі з корупцією та підвищенні довіри громадян до державних інституцій.

Висновки. У даній статті було розглянуто різні аспекти фінансово-економічного механізму держави щодо боротьби з корупцією. Починаючи з аналізу фінансового моніторингу та аудиту, розглянуто важливість створення ефективної правової бази, регулювання фінансових потоків та вдосконалення системи контролю та попередження корупційних правопорушень. Особлива увага була приділена розбудові культури етичності та відповідальності серед державних службовців, як ключовому чиннику у боротьбі з корупцією. Зазначено, що вдосконалення системи контролю та попередження корупційних правопорушень вимагає не лише технічних заходів, але й формування етичних стандартів та внутрішньої культури, що сприяє дотриманню принципів чесності та інтегритету. У висновках можна підкреслити, що ефективна боротьба з корупцією потребує комплексного підходу, який об'єднує законодавчі ініціативи, механізми фінансового контролю, розвиток культури етичності та відповідальності. Тільки шляхом спільних зусиль держави, громадськості та бізнесу можна створити стійке, прозоре та справедливе суспільство, в якому корупція не буде мати місця.

Список використаної літератури:

1. Дмитрієв Ю. В. Оцінка корупційних ризиків у системі державного управління: поняття та зміст. Ефективність державного управління. 2016. Вип. 1–2(1). С. 141–149.
2. Сайт Світового банку. URL: www.worldbank.org.ru.
3. Ільяшенко В.А. «Податкова політика в системі регулювання соціально-економічного розвитку держави» Науково-практичний журнал «Економіка та держава». 2013. № 8. С. 22-24.
4. Сурмін Ю. Стан, методологічні проблеми та концептуальні засади розвитку наукових досліджень державного управління в Україні. Вісник НАДУ при Президентіві України. 2011. № 2. С. 34-43.
5. Transparency International Ukraine. Official site. URL: <https://ti-ukraine.org/about>.
6. Державне бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/>

Sokyrko S. V. State financial and economic mechanism for fighting corruption

This article is devoted to the analysis of the financial and economic mechanism of the state in the context of the fight against corruption. It highlights various aspects of this mechanism, starting with financial monitoring and auditing, and ending with the development of a culture of ethics among civil servants. The article discusses the importance of creating an effective legal framework, regulating financial flows, and improving the control system to prevent corruption offenses. In particular, attention is focused on the importance of a culture of ethics as a key factor in the successful fight against corruption. The article draws attention to the need for joint efforts of the government, the public and business to build a fair and transparent society. In particular, the article considers various aspects of control over financial flows and the implementation of strategies to prevent corruption. She emphasizes the need for constant updating of legislation, improvement of audit and monitoring mechanisms, as well as implementation of effective tools for detecting and responding to corruption violations. The importance of building a culture of ethics and responsibility among civil servants is determined. She discusses the importance of establishing ethical standards and an internal culture that promotes honesty in management and decision-making. All these aspects of the article are aimed at improving the effectiveness of the fight against corruption and building a fair and transparent society. It calls for joint efforts by all stakeholders to achieve this goal and emphasizes the importance of further research and development of anti-corruption strategies. The article emphasizes the need for continuous improvement of the system of control and preventive measures, since corruption is a complex problem that is constantly evolving. She also points to the importance of broad public involvement in the process of fighting corruption and ensuring openness and transparency in governance. The general conclusion of the article is that the effective fight against corruption is an important task for any country, and its achievement requires a comprehensive approach that covers not only legislative and technical measures, but also cultural and ethical aspects. Only through the joint efforts of the government, the public, and the private sector can conditions be created to reduce the level of corruption and build a just and developed society.

Key words: corruption, financial and economic mechanism, fight against corruption, financial monitoring, audit.